

Sveriges Offentliga Inköpare

2005-07-11

Näringsdepartementet

103 33 Stockholm

Yttrande avseende SOU 2002:30 Märk – värdig jämställdhet

Föreningen Sveriges Offentliga Inköpare, SOI, har genom Kent Svärd givits möjlighet att delta i utredningsarbetet. Arbetet har i huvudsak inriktats på frågan om frivillig jämställdhetsmärkning av produkter och tjänster.

SOI är en ideell förening av personer verksamma med offentlig upphandling och representerar mer än 700 medlemmar. Föreningen skall verka för en effektiv offentlig upphandling genom att medlemmarnas kompetens ökar. Medlemmarna består av anställda inom offentlig sektor som helt eller delvis arbetar med offentlig upphandling inom en upphandlande eller personer som verkar inom offentlig sektor och som därigenom eller av särskilda skäl gagnar offentlig upphandlingsverksamhet.

Mot denna bakgrund överlämnar SOI synpunkter på betänkandet som har relevans för offentlig upphandling.

SOI vill dock framföra att föreningen anser det positivt att en ordentlig genomlysning av jämställdhetsproblemen genomförts genom denna utredning. Föreningen önskar också understryka betydelsen av att krav avseende jämställdhet genomsyrar samhällets utveckling och att den offentliga sektorn kan föregå med gott exempel.

Det är till exempel viktigt att vid upphandling av produkter eller tjänster beakta att dessa uppfyller relevanta jämställdhetskrav. Det är dock viktigt att kraven går att härleda till dem som berörs av resultatet av upphandlingen. Med detta menas att det i upphandlingssammanhang inte är förenligt med gällande lagar att ställa generella jämställdhetskrav som inte har relevans för den upphandlande enheten. Kraven skall ha ett värde för denne.

Bra exempel är vid upphandling av bilar, där krocktester och andra säkerhetskrav oftast inte är anpassade för kvinnliga förutsättningar, eller läkemedel, med motsvarande brist. Om en upphandlande enhet avser upphandla bilar som skall användas av såväl kvinnor som män föreligger relevans att ställa krav på att dessa skall erbjuda samma säkerhet för båda könen. Sådana krav kan ingå som en naturlig del i kravspecifikationen.

SOI har dock betänkligheter när det gäller att säkerställa att leverantörer lever upp till gällande lagar, t ex inom jämställdhetsområdet. Vi ser det inte som en uppgift för offentlig upphandling att bevaka huruvida leverantörerna uppfyller lagarna, för såvitt detta inte påverkar förutsättningarna för affärens genomförande. Det kan då avse brott mot yrkesutövningen, som kan leda till tveksamhet avseende leverantörens långsiktiga stabilitet, eller underlåtenhet att betala lagstadgade skatter och avgifter, vilket kan ge otillbörliga konkurrensfördelar. Att däremot bevaka att leverantörer uppfyller jämställdhetslagar förefaller inte ligga inom den offentliga upphandlingens relevanta område.

Offentlig upphandling är en internationell företeelse, inte minst relevant inom den europeiska unionen. Inom EU föreligger stor variation avseende jämställdhetsarbetet och lagstiftningen inom området. Det kan således vara svårt att undvika anklagelser om protektionism vid ett ensidigt införande i Sverige. Motsvarande gäller inom GPA-sfären.

Det förs diskussioner om att kunna genomföra vissa krav i form av s k ”tillkommande eller utförandevillkor”. Dessa skall då ha angetts i annons som föregriper upphandlingen, men inte ingå i urval och utvärdering. Från SOI:s sida betraktar vi detta med en viss skepsis. Dessa krav är närmast att betrakta som ovillkorliga krav (s k ”skallkrav”) och måste således uppfyllas för att komma i fråga. Skulle så inte ske kan de möjligen exkluderas i samband med avtalstecknandet. SOI ser detta som en övertolkning av den mer än 20 år gamla s k Bentjeesdomen.

SOI anser att det är viktigt att jämställdhet uppnås och att det finns en klar och tydlig handlingsplan för detta. Jämställdhetsmärkning kan vara ett bra hjälpmedel för företag att marknadsföra sig, dock i huvudsak mot den privata marknaden och enskilda konsumenter. Inom den offentliga upphandlingen ser SOI ingen nämnvärd nytta av jämställdhetsmärkning. Vid varje upphandling måste genomarbetade krav utarbetas, även avseende relevanta jämställdhetskrav. Dessa måste dock äga relevans för den upphandlande enheten. I viss utsträckning kan det dock underlätta för leverantörer att hänvisa till jämställdhetsmärkning, om efterfrågade krav därigenom kan påvisas uppfyllas.

För att uppnå detta föreslår SOI i stället informations- och utbildningsinsatser, understödda av relevanta exempel på tillämpning. För miljökrav har ett verktyg som hjälpmedel, det s k EKV-verktyget, utvecklats i syfte att ge exempel på miljökrav som kan ställas vid offentlig upphandling. Motsvarande skulle i enklare form kunna tillämpas för jämställdhetskrav.

SOI har ingen synpunkt när det gäller frågan om huvudmannaskap för en eventuell organisation – nämnd eller myndighet – för jämställdhetsfrågor. Föreningen redovisar inte heller någon synpunkt avseende lagtekniska lösningar för jämställdhetsmärkning.

Sveriges Offentliga Inköpare

Sven-Eric Hargeskog
Ordförande